

รูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน

ธานี เกสทอง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน 2. สร้างรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน 3. ประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 532 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเคราะห์เอกสาร แบบสอบถามเกี่ยวกับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ จำนวน 9 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม จำนวน 17 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบ ยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้ง 6 องค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ 1) ด้านเครือข่ายทางสังคม 2) ด้านความรับผิดชอบ 3) ด้านความไว้วางใจ 4) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 5) ด้านการสื่อสาร 6) ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน 2. รูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบองค์ประกอบยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน 2 กลุ่ม ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ คือ กลุ่มองค์ประกอบภายในองค์กร ได้แก่ ความรับผิดชอบ วัฒนธรรมองค์กร ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน กับกลุ่มองค์ประกอบภายนอกองค์กร ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม ความไว้วางใจ การสื่อสาร ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะมีแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน 3. ผลประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบ, ทุนทางสังคม, ปราชญ์ชาวบ้าน

A Model of Social Capital Development of Village Philosophers

Thanee Gesthong

Faculty of Education Nakhonsawan Rajabhat University

Abstract

The research entitled, “A Model of Social Capital Development of Village Philosophers” has three objectives as follows: 1) to analyze the confirmatory factor of social capital of village philosophers, 2) to conduct a model of social capital development of village philosophers, and 3) to evaluate a model of social capital development of village philosophers. Three stages had been undertaken through this research. The first stage was to analyze the confirmatory factors of social capital of village philosophers. The sample of the first stage was 532 village philosophers and the research tools were the recoding of document analysis and the questionnaire on social capital of village philosophers based on five rating scales. The statistics used in this stage were percentage, standard deviation, and confirmatory factor analysis (CFA). The second stage was to conduct a model of social capital development of village philosophers. In this stage, the data were collected by interviewing nine experts and through focus group meetings of seventeen experts. The research tools employed in this stage were a semi-structure interview and group discussion recording, and the statistics used was the content analysis. The third stage was to evaluate a model of social capital development of village philosophers by five experts. The research tool of the third stage was the evaluation form of a model of social capital development of village philosophers, and the statistics used were percentage and standard division.

The findings of this research were as follows: In the first stage, the result of confirmatory factor analysis of social capital of village philosophers has been confirmed consisting six factors: social networking, responsibility, trustworthiness, organizational culture, communication, and working efficiency and effectiveness. In the second stage, a model of social capital development of village philosophers has a structure that revealed the correlation of social capital confirmatory factor of two groups of village philosophers; including six factors of three internal factors and three external factors. The group of village philosophers has three internal factors which are responsibility, organizational culture, and working efficiency and effectiveness. And the group of village philosophers has three external factors which are social networking, trustworthiness, and communication. Each factor revealed methods or guidelines

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 10 No.2 (July–December) 2018

for social capital development of village philosophers. In the third stage, the results of evaluating a model of social capital development of village philosophers revealed four aspects which are accuracy, appropriateness, feasibility, and benefits.

Keywords : Model, Social Capital, Village Philosophers

บทนำ

ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นบุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านและนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต จนประสบผลสำเร็จ สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม คนไทยแต่โบราณนั้น มีภูมิปัญญาที่ฉลาดล้ำลึก ในการประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ เพื่อใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ในขณะที่ทุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะผลักดันให้ ภารกิจ หน้าที่ ความรับผิดชอบของปราชญ์ชาวบ้านบรรลุเป้าหมายได้ เพราะทุนทางสังคม เป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติและฐานวัฒนธรรม โดยมองว่าเป็นรากฐานของการดำรงชีวิต การทำมาหากินร่วมกันของคนทั้งชุมชน และถือว่าเป็นสายใยผูกพันในชุมชนที่ดำรงอยู่ร่วมกัน เป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ครอบคลุมความหมายของการแบ่งปันและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันผ่านกิจกรรมที่เสนอขึ้นมา อาจจะเฉพาะระหว่างชาวบ้านในชุมชนทั้งชุมชน รวมถึงการแผ่ขยายไปยังชุมชนใกล้เคียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด 76 จังหวัด ในปี พ.ศ. 2559

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 532 คน จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของแฮร์และอื่นๆ (Hair, et al, 2506, p. 741) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์พหุตัวแปร (Multivariate analysis) ที่ใช้ประมาณในพารามิเตอร์ควรใช้ขนาดตัวอย่าง 400 หน่วยขึ้นไป

2.การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 9 ท่าน ประกอบด้วย 1. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านปราชญ์ชาวบ้าน 4 ท่าน 2. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านทุนทางสังคม 3 ท่าน 3. ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 17 ท่าน ประกอบด้วย 1.. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือเกี่ยวข้องกับปราชญ์ชาวบ้าน 7 ท่าน 2. ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา 10 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย 1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือเกี่ยวข้องกับปราชญ์ชาวบ้าน 4 ท่าน 2. ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับทุนทางสังคมของประชาชนชาวบ้าน มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 60 ข้อถามใน 6 ด้านได้แก่ 1. เครือข่ายทางสังคม 2. ความรับผิดชอบ 3. ความไว้วางใจ 4. วัฒนธรรมองค์กร 5. การสื่อสาร และ 6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .978

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1.แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

วิธีการเก็บข้อมูล

1.การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ เก็บจากเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยเกี่ยวกับทุนทางสังคมและประชาชนชาวบ้าน

2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 532 ชุด

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2.1. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน

2.2.2 การสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 17 ท่าน

2.2.3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของประชาชนชาวบ้าน จำนวน 7 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ โดยสถิติที่ใช้มีดังนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเชิงวิเคราะห์ (Analysis Statistics) สถิติที่ใช้ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearsons' product moment correlation coefficient) ระหว่างตัวแปร เพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามทุนทางสังคมของประชาชนชาวบ้าน ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principle Components Extraction) ร่วมกับการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Rotation) เพื่อได้กลุ่มตัวแปรแยกออกตามองค์ประกอบหลัก โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบที่ได้ คือองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigen value) ≥ 1.00 ขึ้นไป และตัวแปรแต่ละตัวในองค์ประกอบต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

2.3 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory

Factor Analysis) จากข้อมูลในส่วนของทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นจริง เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงแต่ละด้าน โดยใช้โปรแกรม AMOS

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน

1.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ คือ 1. เครือข่ายทางสังคม 2. ความรับผิดชอบ 3. ความไว้วางใจ 4. วัฒนธรรมองค์กร 5. การสื่อสาร 6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

1.2 ระดับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรับผิดชอบ มีระดับทุนทางสังคมสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.38$) รองลงมาได้แก่ด้าน วัฒนธรรมองค์กร ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$) ต่ำสุดได้แก่ด้านการสื่อสาร ซึ่งมีระดับทุนทางสังคมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.19$)

1.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน

1.3.1 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล ที่นำไปใช้ความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบนำเสนอค่า

สหสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับความรับผิดชอบต่อสังคม ความไว้วางใจกับวัฒนธรรม และการสื่อสารกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ส่วน ค่าสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy, ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity Approx. ค่า Chi-Square, df และ p-value พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันทางบวกทั้งหมด มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีค่าตั้งแต่ .130 ถึง .689

ผลการทดสอบค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งมีค่าเท่ากับ 22751.746 df = 528 ($p < .01$) แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นี้มีความแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่าเท่ากับ .967 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 นั่นคือ ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน เหมาะสมที่จะนำไปใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไป

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองขั้นที่ 2

พบว่า ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์เท่ากับ 2012.433 ($p=0.00$) ที่องศาอิสระ 1327 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.889 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.847 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.969 ค่ารากของค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ 0.015 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความ

คลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.031 แสดงว่า โมเดลทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้านที่สร้างจากกรอบแนวคิดสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน

รูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบด้วยองค์ประกอบยืนยันทั้ง 6 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มองค์ประกอบภายในองค์กร ได้แก่ ความรับผิดชอบ วัฒนธรรมองค์กร ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน กับกลุ่มองค์ประกอบภายนอกองค์กร ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม ความไว้วางใจ การสื่อสาร

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ใน 4 ด้าน พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสมและด้านเป็นประโยชน์อยู่ระดับมากที่สุด ส่วน ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน

1.1 ผลจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้ง 6 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ นิยามเกิดวิสัย ได้ศึกษาถึงทุนทางสังคมของตำรวจ พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1. เครือข่ายทางสังคม 2. ความรับผิดชอบ 3. ความไว้วางใจ 4. วัฒนธรรมองค์กร 5. การสื่อสาร และ 6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโดยทั่วไปเพราะเขาเป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มีความรู้จริง รู้ลึก ในสิ่งที่ลงมือกระทำด้วยตนเอง จนประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมลรัตน์ ผาคำ (2556) ที่พบว่า ทุนทางสังคมของของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน

รูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของ

องค์ประกอบเชิงยืนยันทุนทางสังคมปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 เครือข่ายทางสังคม เป็นองค์ประกอบยืนยันที่มีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะ เครือข่ายทางสังคมเป็นกลุ่มของปราชญ์ชาวบ้าน ที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะปราชญ์ชาวบ้านแต่ละท่าน ซึ่งสอดคล้องกับ บัวร์ดิเยอร์ (Bourdieu, 1986) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบทุนทางสังคมคือ 1) เครือข่าย 2) ความสัมพันธ์ในเชิงสถาบันของความสนิทชิดเชื้อระหว่างกัน และ 3) การยอมรับกันและยังสอดคล้องกับวูลค็อกและนารายัน (Woolcock and Narayan, 2000) ที่กล่าวว่า ทุนทางสังคมเป็นบรรทัดฐาน

(Norm) และเครือข่าย (Network) ที่รวมให้คนมาทำกิจกรรมร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 2 ความรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบยืนยันที่มีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะ ความรับผิดชอบเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งความรับผิดชอบเป็นการแสดงออกถึงการรับผิดชอบต่อภาระของตน ซึ่งสอดคล้องกับจรรยา สุวรรณทัต และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2521) ที่กล่าวว่า ความรู้สึกรับผิดชอบต่อนี้เป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคล ซึ่งเป็นผลผลักดันให้ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบทำตามหน้าที่และมีความซื่อสัตย์สุจริตความเป็นคนมีความรับผิดชอบเป็นลักษณะที่ช่วยให้การอยู่ร่วมกัน ในสังคม ชุมชน

องค์ประกอบที่ 3 ความไว้วางใจ เป็นองค์ประกอบยืนยันที่มีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะ ความไว้วางใจเป็นความคาดหวังของบุคคลหรือกลุ่มคนต่อคำพูด คำมั่นสัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ พรูแซท (Cohen and Prusak, 2001) ที่กล่าวว่า ทุนทางสังคมประกอบด้วยสิ่งที่เอื้อให้การติดต่อระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Stock of active connection) คือความไว้วางใจ (Trust) ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน (Mutual understanding) การมีค่านิยมร่วมกัน (Shared Values) การมีพฤติกรรมของสมาชิกที่อยู่ในรูปของเครือข่ายระหว่างคน (Human network) หรือระหว่างชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน

องค์ประกอบที่ 4 วัฒนธรรมองค์กร เป็นองค์ประกอบยืนยันที่มีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่

เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในกลุ่มโดยอาศัยการสืบทอดต่อกันมาจนเกิดเป็นความเคยชิน อันนำไปสู่แนวทางในการประพฤติปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน สามารถใช้เป็นแบบแผนกำหนดระเบียบปฏิบัติของบุคคลได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำภา จันทราภาส (2543) ที่พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ทุนทางธรรมชาติในชุมชน ทุนบุคคลในชุมชน ทุนองค์กรในชุมชน ทุนเครือข่ายและเครือข่ายในชุมชน เหล่านี้เป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนและส่งผลให้เกิดความเข้มแข็ง

องค์ประกอบที่ 5 การสื่อสาร เป็นองค์ประกอบยืนยันที่มีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะการสื่อสารเป็นหัวใจของการทำความเข้าใจระหว่างกันของมนุษย์ในสังคมซึ่งมนุษย์จะ ถ่ายทอดภูมิปัญญา ความคิด ความเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุดม บัวเกษ (2548) ที่พบว่า การสื่อสารเป็นหัวใจของการทำความเข้าใจระหว่างกันของมนุษย์ในสังคมจะทำความเข้าใจกันได้ต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูล ถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบที่ 6 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน เป็นองค์ประกอบยืนยันที่มีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นสิ่งที่ปราชญ์ชาวบ้านจะต้องยึดถือเพราะจะต้องบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการผลิตผลงานหรือบริการให้ได้มากที่สุด โดยพิจารณาถึงการใช้ต้นทุนหรือปัจจัยนำเข้าให้น้อยที่สุดและประหยัดเวลามากที่สุด ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติในหน้าที่ของปราชญ์ชาวบ้านให้มีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของประชาชน ชุมชนและสาธารณชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญทัน

ดอกโสร่ง (2551) ที่เห็นว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานเป็นตัวชี้วัดทางสังคมได้เป็นอย่างดี การปฏิบัติงานในหน่วยงานหรือในองค์กรต่างๆ นั้น

3. การประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินพบว่าด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสมและด้านเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในการสร้างรูปแบบดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอน โดย ในขั้นตอนที่ 1 เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้านและทุนทางสังคม เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด ส่วนขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบยืนยันทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้ง 6 องค์ประกอบ มาแปลงเป็นแนวทาง โดยผู้วิจัยได้ขอรับการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่านนี้ล้วนแต่เป็นผู้ได้รับการยอมรับในวงการศึกษามาปัจจุบัน และเพื่อให้รูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้านมีความถูกต้องสมบูรณ์ตามขั้นตอนการสร้างรูปแบบยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำรูปแบบดังกล่าวจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อขอคำชี้แนะและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากการประชุมสนทนากลุ่ม มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้านต่อไป จะเห็นว่าการสร้างรูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมของปราชญ์ชาวบ้านในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนของ

การสร้างรูปแบบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนารูปแบบของ วาโร เฟ็งสวัสดี (2559, น. 59-68) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบมี 2 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ 1. การสร้างและพัฒนารูปแบบ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีการศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้นได้เป็นอย่างดี จะนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบและตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบ ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความส่งเสริมและพัฒนาวิธีการเรียนรู้การสื่อสาร ระบบการสื่อสารในหลายๆ รูปแบบแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ควรออกแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ปราชญ์ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยถึงรูปแบบการการนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาและควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสื่อสารของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

References

- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In: **Richardson, J., Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education**. Westport, CT: Greenwood: 241–58.
- Buaket, U. (2005). **Social Capital Survey in Wang Hin District Srisaket Province**. Master's thesis (Social Development). National Institute of Development Administration, Bangkok.
- Chantarakat, A. (2000). **Social capital that affects the strength of the community: a case study of Ban Pong Nok, Mae Tha Subdistrict, Fang District, Chiang Mai Province**. Master's thesis (Community development). Thammasat University, Bangkok.
- Cohen, D & Prusak, L. (2001). How social capital makes organization work, In **Good company**. Boston : Harvard Business School Press.
- Dokthaisong, B. (2008). **Human capital management**. Bangkok : Pimtawan.
- Paknam, T., Phengsawat, W. Surakitbowon, S. and Chalakbang, W. (2016). Development of Structural Equation Modeling of School Administrators' Operational Leadership Factors Influencing School Effectiveness. **Nakhon Phanom University Journal ; 6(3)**, 59-68
- Phakam, P. (2008). **Social Capital as An Important Factor Supporting Achievements of The One Tambon One Product Project (Otop): A Case Study of Khon Kaen**. Thesis in Master Degree (Social Development). Naresuan University, Phitsanulok.
- Suwannatat, J. and Pantumnawin, D (1978). **Behavioral Science, Volume 1, Basic Psychological Understanding**. Bangkok: Thai Wattana Panich
- Woolcock, M., & Narayan, D. (2005). Social capital : Implication for development Theory, research and policy. **World Bank Research Observer**. Washington, D.C. ,15 , 225-249.